

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De iustitia et iure - Cod. Ettenheim-Münster 197

Bach, Iacobus

[S.l.], 1636

Sectio I.

[urn:nbn:de:bsz:31-117148](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-117148)

DISPUTATIO V

De secundo actu Iustitiae qui est Restitutio.

Diximus disputare. Sicut in principio duos esse precisivos actus
Iustitiae, scilicet iudicium & restitutionem. De primo agit S.
Thomas sup. 6o. & de ipso hucusque egimus. Disputare Sicut &
4to. De 2do agit S. Thomas 2o. 62. & nos agemus in pre-
senti disputate, quia in temporis angustia nos prement, oportet
bit doctrinam hanc in pauca & potissima capita reducere,
ex quibus potest colligi reliqua quae de speciebus restitutionis de-
rivabuntur. Aligua etiam ad superiorum disputates remittentur,
ubi multa obiter dicta sunt quae ad restitutionem pertinent.

SECTIO I

De essentia et radice Restitutionis.

Restitutio late sumpta comprehendit omnem solutionem & satis-
factionem, in quo scilicet ille, qui emit equum dicitur restituere
quando solvit pretium, & minus improprie dicitur restituere
commodatarius vel mutuatarius quando reddit commodatum
vel mutuum. Hinc tamen restitutio sumitur in sensu magis
stricto, quatenus & redditio illius qui per lesionem iniustam
aliquid male ablatum, redditio, inquam, illius sive in re
sive, saltem in aequivalenti, in quo sensu ille qui solvit mutuum
& qui reddit pignus vel commodatum non dicitur restituere,
s. e. prolatio ablati iniuste facta vel male.

Restitutio in hoc sensu differt a satisfactione, quae
quidem multo latius patet, nam satisfactio generalissime
sumpta & convenit utrumque observari precepti, ut
dicuntur homines satisfacere. tali precepto &c. Deinde satis-
factio magis stricta reperitur ubi non est debitum Iustitiae,
ut quando

ut quando quis satisfacit pro poena purgatorii in hac vita 113.
 tam pro se quam pro alijs suis per satisfactionem Imperialem
 sive extra Imperium. Item qui satisfacit sibi de congruo pro
 culpa mortali vel veniali. Item qui satisfacit proximo pro
 offensa facta etiam extra moam iustitiae. Denique loquendo
 de satisfactione qua fit ex obligatione iustitiae laici tunc satis-
 factio est species quaedam restitutionis in communi, nam restitutio divi-
 ditur in satisfactionem, hoc est, in compensationem pro honore,
 laico est in restitutionem generalem quae est compensatio pro alijs bonis
 ab honore divinis.

Dubitatur primo de restitutione: an sit actus solus
 iustitiae commutativa, an etiam distributiva? de hoc bene dixi-
 mus satis supra disp. 1. sect. 3.

Dubitatur deo: utrum praecipitur restituendi sit
 affirmativum vel negativum? Aliqui dicunt esse affirmativum,
 quia praecipitur aliquis actus positivus. Ita solus q. de iust. g. 6. a. 2.
 Valentia in prae. 2. 6. puncto 2. Lessy in prae. dub. 10 cap. 7
 n. 49. Melior tamen loquendi modus est per sit praecipitur negativum.
 Ita Medina Codic. de restitutione. q. 2. ad 1. Avianus in q. 6. j.
 de restitutione ad j. Canon refectione de poenitentia parte 4.
 Gomez in prae. art. 8. Navarra pro de restitutione dub. 3.
 Vasquez in summa deo. disp. 72. art. 6. Molina tom. 3. de iust.
 disp. 873. n. 3. Ferrarius in prae. dub. 9. disp. 9. et alij
 dicunt: quia licet retinere eorum verborum videatur esse affirma-
 tivum, secundum eam tamen est negativum, idem enim est dicere restituere
 ac dicere, ne retineas alienum, sicut idem est dicere ieiunare,
 ac dicere, ne comedas carnes nec bis in die, quamvis a. ad hoc
 eorum qd. non retinere, alienum, necessaria sit actio positiva
 quae reddatur Domino, hoc tamen est per accidens, quia aliter non potest vitari
 peccato iniuncta est prohibita, sicut etiam ex praecipito negativo
 non occidendi tenetur aliquis invertere equum suum a via
 in qua iacet puer ne eum conterat, et ex praecipito negativo
 non proccedendi tenetur fugere occasionem proximam.

Dicitur praecipitur negativum obligat semper et pro
 semper praecipitur a. restituendi non ita obligat, scilicet ex exclusivum
 aliqui a restituendo, et quando non excusatur adhuc non tenetur
 statim metaphisice, sed satis est quamprimum moraliter
 restituere. Sed hoc praecipitur obligare quidem semper est pro
 semper eo modo quo est praecipitur, nam praecipitur non se deo non
 retinendo unquam alieno, sed de non retinendo alieno Domino moraliter
 inuito.

inuito, aliquando a. p. speciales circumstantias Dñs n̄ e. rāo-
biliter inuito circa retentionem, deo retentio illa n̄ e. mala,
q̄ n̄ e. obiectum prohibitionis, v. g. q̄ reditio differatur per horam,
n̄ e. contra voluntatem Dñi, item quando differatur p. alias
rātes rātas n̄ e. rāoabiliter inuito Dñs, n̄ ergo fess. contra
p̄ceptum n̄ retinendi Dño rāoabiliter inuito, hoc a. semper
obligat e. pro semper.

Dicitur adhuc ipsum met retinere e. negas quodam
E. p̄ceptum n̄ retinendi e. affirmatiuum, p̄cepit e. negatiuum
negatiui, hoc e. retentionis, negas a. negatiui e. positiuum. Primum
verū s̄n̄ p̄t̄: q̄ hōo dum retinet domi librorum ablatum nihil p̄rog
agit, egit quidem quando abiecit, n̄ a. nihil p̄rog agit E.
retentio e. aliquis negatiuum. R̄ negas primum s̄n̄, e. ad
p̄bationem dicimus hōem dum retinet agere, saltem moraliter e.
interpretatiue, q̄ dum rem ablatam n̄ reddidit p̄tinere e. q̄ si
eam continuo auferret, quō e. refert q̄ eam in arca habeas
vel q̄ eam semper in manu geras cum eodem modo prohibeatur
Abus ab usu rei sua. prohibetur ergo per istud p̄ceptum reten-
tio quae vel sit actio physica vel moralis e. interpretatiua
quae in ordine q̄ legislatores p̄ eodem reputantur.

Dicitur iterum: si retentio n̄ differt moraliter a prima
ablatōe sequitur retentionem rei grauis per breuissimum tempus ee.
culpam grauem, sicut ablatō etiam in primo fieri e. peccatum mor-
tale. Consequens a. e. falsum, nemo e. dicit tenet furem sub
culpa noua graui n̄ retinere, rem ablatam per partem remigua-
dantis horae E. retentio n̄ e. eiusdem rapis cum ablatōe etiam
moraliter. R̄ negas seq. nam licet retentio sit moraliter
confignata ablatōe, regulariter t̄n̄ magis e. inuito Dñs in prima
ablatōe quam in retentione modica, eo q̄ prima ablatō afferat
scelus tanquam in prima radice amaram retentionis, retentio
a. n̄ e. prima radice amari sequentis. sicut etiam prima rei
productio plerū affirmatur quam eius conseruatio per modicum
tempus, q̄ prima productio affert scelus tanquam prima radice
a. conseruatiōem sequentem licet ipsa conseruatio in rigore sit con-
tinuata productio. dicit t̄n̄ regulariter, q̄ si aliquis in ipsa
prima acceptioe rei n̄ haberet intentionem retinendi, imo habe-
ret contrariam intentionem restituendi statim, tunc cum pro-
portione iudicium est nec primam ablatōem ee. culpam q̄quam,
sicut nec retentionem per breuissimum tempus, donec t̄n̄ aliter
n̄ est iniuria grauis p̄ rapinam vel violentiam quae inferretur
Dño

quando vero per suum votum caant id sine quo nunquam potest
 obtineri salus. sic Baptismus, aliquando scripto, aliquando per
 suum votum caat primam gratiam sine qua nemo potest esse saluus.
 Redditus. a. licet aliquando per suam desiderium contentum
 in actu contritionis causet dispositivam primam gratiam, ipsa tamen
 reditio realis nunquam illam caat, quia etiam si aliquando
 per voluntatem redituarii hoc disponatur remote, et de congruo
 ad impetrandam veniam peccatorum, ad hoc tamen per accidens scilicet hoc
 non ponatur vel non ponatur postea reditio, nam quia bona est
 illa voluntas licet reditio postea non potest poni, si ergo concurrat
 reditio ut medium necessarium ad salutem, sed hoc scilicet sicut
 alia precepta quorum observatio requiritur ad non peccandum, sic
 etiam reditio requiritur ad vitandum peccatum quod continetur
 quomodo hoc potest restituere, et non restituit.

Contra hanc certissimam veritatem scierunt
 aliqui peccati haeretici quos referunt Guido de erroribus graecorum, et
 aliter de parentibus verbo reditio, de quo errore videtur ultra
 alios Molina tom. 3. de hie. disp. 7. 16. Affert idem pro illo
 errore illud Lucae 11. ubi postquam Christus Pharisaeos de rapina re-
 prehendit addit: verumtamen ego superius date eleemosynam et ecce
 via munda est vobis, ubi non quidem de restitutionem sed eleemosynam
 iuravit ut liberarentur a peccato rapinae. Quod facile non ex-
 cludit restitutionem, sicut nec excluditur poenitentia, sine qua fieri
 non mundabuntur quantumcumque sint profusi in eleemosynas. Ita
 vel commendatur ibi utilitas eleemosynae qua peccatores disponit
 ad poenitentiam, et ad illa qua cum poenitentia coniungenda et qua-
 lis est restitutio, vel constat eleemosyna post rebitam poeniten-
 tiam et restitutionem ut satisfiat pro peccata debita et hoc mundat
 oia a reatu peccati etiam quibus poenam, vel poenitentiam, ut alij volunt
 cum quibus dicit Molina ubi sa intelliguntur illa verba per irrationem
 et irrationem quasi Christus dixerit ecce post haec crimina et has rapi-
 nas date eleemosynam et cogitate vos statim sanctos et mundos esse,
 cum sint peccatores et raptores litis.

2da obicitur quia inductor ex charitate tenetur restituere bona temporalia ne proximo damnetur et tenetur componere
 peccatum violenter restitueret, et per consequens iam debitor erit liber
 ab onere restituendi, cum iam non retineat iniuste sed permittente,
 Dico. hoc arguitur etiam scriptum non esse peccatum, quia Dominus
 debet donare. Item illam voluntatem ferari ad vitandum peccatum
 proximi, atque inde iam res non auferretur iniuste Dominus.
 Ergo

Et ergo in primis in argo ipse involvi contradictionem, nam si
 praeponitur proximo nolens restituere, debet, ad hoc ut credi-
 tor beneatur lex charitate, condonare debitum, iam supponitur fur
 peccare, nolens restituere. Et per condonacionem sequentem in imperi-
 tur peccatum illud, et per consequens restitutio ipsa ne venaria erit
 ad vitandam illud peccatum. Quod si dicas debuisse creditorem
 ex charitate, praevincere condonando a quoquam ille alig. habet
 voluntatem in restituendi; contra hoc est quod eodem modo deberet unus-
 quisq. dare sua bona vicibus antequam ipsi velint fortasse, ea futuri.
 ad arguendo ergo dicitur, praecipuum illud charitatis bene obligare,
 quando proximo in sit se liberare a damnatione, quando vero ipse ex
 sua malitia, vult damnari cum iactura meorum et bonorum, in to-
 neco ego reatum illam permittere, imo sit unusquisq. sua bona de-
 fensura occidendo forem si necesse fuerit etiam cum evidenti peri-
 culo mortis temporariae et aeternae. Eundem furis qui tunc in
 necessitate extrema non ex sua aequitate non vult decidere, a furto
 vel rapina.

Debitatur quoque: quae sint radices obligatioe restitu-
 endi. Et cum conat. ee. duas loquendo de restitutione stricte,
 prout loquimur in praesenti, scilicet ex re accepta et ex iniusta
 acceptione. Prima radix locum habet quando si quis sine culpa
 mea, vel venit ad me res aliena quam ignorat emi a fure, vel
 per inadvertentiam attuli cum meo, tenetur tamen ad restitutionem,
 quia semper manent aliena et dum Ant. ipsa caret habet minus quam
 debebat habere. Secunda radix iniustae acceptationis locum habet
 etiam postquam perit res accepta, vel etiam nullum emolumen-
 tum auferenti acquerit, atq. deo acceptis in praesenti latet. rumi-
 fur prout significat quomodo a amissionem etiam sine otulata-
 tes tenentis. Sic tenetur qui incendit domum alienam ad resti-
 tutionem damni, qui iniuste laesit famam, honorem aut existi-
 macionem alterius. Inter has a. duas radices datur magnum dis-
 crimex, ut infra videbimus, nam in multis casibus excusatur a
 restitutione qui volim tenebatur vase rei acceptae in quibus non
 excusatur qui tenetur ex iniusta acceptione.

Circa secundam radicem iniustae acceptationis queri potest,
 qualis debeat ee iniustitia acceptationis, ut obliget ad restituti-
 onem, hoc e, an requiratur culpa mortalis, an vero sufficiat
 quaecumq. culpa ad hoc ut obliget ad restitutionem damnorum?
 De hoc in dicitur dicitur. 3. sect. 2. ubi docimus ex culpa
 veniali non oriri obligacionem gravem restituendi, loquimur. a.

quantum

quantum e ex parte iniuste acceptiois, p̄ e. contingere q̄
 aliquando nascatur ex contractu, ut in commodatario qui for-
 tasse tenetur solvere pretiam rei sibi commodata quando perijt
 ob culpam venialem suam, hac tñ n̄ e proprie restitutio, de
 qua nunc agimus, sed solutio illij q̄ implicite promiserat in
 contractu.

Attendant a. bene aliqui in presenti, n̄ oriri ob-
 ligationem restituendi ex actione iniusta solum quoad affectum
 concupiscentem, ut, si occidisti hominem cogitans eē feram occi-
 suru tñ si scires eē hominem, n̄ tenetis ad restitutionem pro ho-
 micidio, q̄ illa ignorantia cum sit concupiscentis e. illa volun-
 tas n̄ facit illam actionem eē iniustam, q̄ n̄ casus illum. vi-
 deatur Lessig in praes. cap. 7. dab. 9.

SECTIO II.

Qui teneantur restituere ratione rei acceptae?

Ex proxime dictis inferitur regula generalis, teneri ad restitu-
 tionem eos oēs qui vel hnt rem alienam invito Dño, vel
 eam acceperunt iniuste acceptioe late sumpta, p̄ diximus,
 prout comprehendit laesionem iniustam. Hacta hanc ergo di-
 visionem dicemus de utroq̄ genere personarum & p̄ de illis
 qui tenentur ratione rei acceptae.

Illi itaq̄ qui rem alienam hnt, s̄ in triplex dif-
 ferentia, nam vel hnt illam bona fide, vel mala vel dubia.
 Possessor mala fidei iam tenetur ratione iniustae acceptiois vel
 retentionis, ac prout tenebitur n̄ minus quam si post
 illam malam fidem n̄ datim restituerat. De possessore dubie
 fidei dicemus p̄ postea. Nunc dicemus de possessore bona fidei
 de quo duae regulae universales ab omibz traduntur. Prima e,
 Dñus rei s̄t illam a quocunq̄ bona fidei possessore recuperare
 quamvix res exstat, & quantumcumq̄ possessor illam ab alio eme-
 rit n̄ tenetur Dño ei pretium solvere. Ratio e q̄ ipse movet
 tempus, vixq̄ Dñs illij rei, neg. e. potuit dominium ipso invito
 in alium transferre, & aliunde, nec ex delicto nec ex contractu
 ipse Dñs aliquid debet possessori & s̄t habere rem suam recupe-
 rare absq̄ alia solutione pretij.

Ab hac tñ regula excipitur unus casus, quando
 scilicet